

Orașele care au îndeplinit pe rînd rolul de reședințe voievodale ale Țării Românești în epoca feudală, Cîmpulung, Curtea de Argeș, Tîrgoviște și apoi București, păstrează în vatra lor însemnate vestigii ale fostelor curți domnești, din a căror cercetare se pot desprinde unele concluzii interesante pentru cunoașterea evoluției istorice și a dezvoltării artistice a statului muntean feudal.

Obiectul articolului de față îl constituie prezentarea unor aspecte, în bună parte necunoscute, privind cele mai vechi construcții ale Curții domnești tîrgoviștene și contribuția adusă de acestea la dezvoltarea arhitecturii românești.

Dacă în general principalele repere ale dezvoltării arhitecturii feudale ne sînt date, după cum se știe, de arhitectura edificiilor de cult, la aceasta contribuind în primul rînd rolul important al bisericii ca instituție feudală, Curtea domnească de la Tîrgoviște ne oferă posibilitatea de a cerceta și unul din puținele dar importante obiective de arhitectură civilă ce datează de la sfîrșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului următor.

Pentru a înfățișa o imagine cît mai fidelă a acestor locuri ne vom referi la întregul complex de monumente al primei Curți domnești din Tîrgoviște și anume la casa domnească, la zidurile de incintă, la turnurile de apărare precum și la paraclisul existent de la început în cadrul acestei curți.

Numeroasele refaceri sau adăugiri pe care le-au cunoscut toate aceste vechi monumente de-a lungul veacurilor cît a ființat la Tîrgoviște o reședință domnească, cum și starea lor de accentuată ruină, au îngreuiat în chip deosebit observațiile de natură arheologică sau arhitecturală, fiind necesare uneori coroborări de date relativ disparate pentru crearea unei imagini de ansamblu asupra înfățișării formelor inițiale ale unuia sau altuia dintre aceste monumente.

* * *

Primele vestigii materiale ale unui complex aulic cunoscute pînă în prezent la Tîrgoviște pot fi datate cel mai devreme la sfîrșitul sec. XIV și începutul celui următor, adică în timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn. Pe cea mai înaltă terasă a rîului Ialomița, loc aflat la acea dată după cît se pare în marginea de sud a Tîrgoviștei, s-a ridicat o casă domnească avînd în preajmă o biserică-paraclis, cuprinse în cadrul unei incinte restrînse și delimitate de un zid din piatră¹ (fig. 1).

*Prezentul articol reprezintă textul remaniat al comunicării ținute în cadrul celei de-a III-a sesiuni științifice a Direcției Monumentelor Istorice — mai 1968. Planurile și desenele care ilustrează articolul de față aparțin autorului.

¹Deși asupra datării începuturilor Curții domnești din Tîrgoviște nu a existat în trecut o divergență de păreri, asupra monumentelor ce alcătuiau acest prim nucleu s-au emis ipoteze total diferite. Astfel, prof. Virgil Vătășianu arată că Mircea cel Bătrîn a fost primul domn care a avut reședința la Tîrgoviște, ridicînd pentru acesta „nu numai case domnești pentru locuit, dar (tot el — C.M.) se va fi îngrijit și de zidirea unei biserici corespunzătoare pentru trebuințele curții”, pe care o consideră a fi prima construcție a bisericii mitropolitane din acest oraș (amplificată apoi de Neagoe Basarab). Prof. V. Vătășianu își exprimă însă unele rezerve în ce privește atribuirea fundațiilor bisericii cu plan triconc, dezvelite în săpăturile din perimetrul Curții domnești, perioadei lui Mircea cel Bătrîn, fără a expune și motivele care l-au determinat să aibă aceste rezerve, propunîndu-și să reia această problemă cu un alt prilej (cf. Virgil Vătășianu — Istoria artei feudale în țările române, București, 1959, p. 204).

Prof. Grigore Ionescu consideră că mutarea capitalei țării de la Argeș la Tîrgoviște a avut loc la începutul secolului al XV-lea, cînd se zidește cea de-a treia curte domnească, cercetările arheologice neputînd încă delimita întinderea palatului domnesc zidit în cadrul acestei curți. Arată apoi că fundațiile unei biserici mai vechi ce a servit ca paraclis noii curți, probabil cu turlă pe naos, avea zidăria lucrată după aceeași tehnică și plastică decorativă ca și la biserica mănăstirii Cotmeana (cf. Grigore Ionescu — Istoria arhitecturii în România, I, București, 1963, p. 147).

Prima mărturie documentară în legătură cu existența reședinței domnești la Tîrgoviște este atestată în memorialul de călătorie al bavarezului Johannes Schiltberger, martor ocular al bătăliei de la Nicopole, care menționează în 1396 atît Argeșul cît și Tîrgoviștea drept capitale ale Țării Românești².

Inițiativa voievodului Mircea cel Bătrîn de a înființa către sfîrșitul secolului al XIV-lea o nouă capitală la Tîrgoviște, paralel cu existența aceleia de la Argeș, a fost determinată de evoluția produsă în domeniul vieții social-economice și politice a Țării Românești, după întemeierea voievodatului.

Situat pe traseul unui străvechi drum de legătură a populației românești ce ducea de la Dunăre — de-a lungul apei Dîmboviței — spre Cîmpulung, Rucăr, Bran și Brașov, orașul Tîrgoviște a cunoscut o continuă dezvoltare. Creșterea ponderii activității sale economice în viața statului muntean, ca și poziția propice pentru intensificarea schimbului de mărfuri au contribuit fără îndoială la alegerea acestui oraș drept sediu al domniei³. De altfel, Tîrgoviștea oferea și din punct de vedere strategic o așezare corespunzătoare.

Așa se explică faptul că încă din primele decenii ale sec. al XV-lea Curtea domnească din Tîrgoviște ajunsese la un marcant stadiu de dezvoltare.

Datorită configurației terenului, primele construcții ale Curții domnești erau ușor de apărat. Așezate pe o terasă la poalele căreia curgea apa Brașovului, acum dispărută, ele erau ferite de pante pronunțate către răsărit și miazănoapte și mai domoale către miazăzi și apus. În orice caz se poate afirma că aria mică ce o ocupa își găsește o explicație în primul rînd în forma terenului, care nu îi îngăduia o extindere mai mare. Ca urmare a acestui fapt, cele două componente principale ale Curții — casa domnească și biserica — au fost amplasate atît de aproape una de cealaltă. În secolul următor, așa cum atestă observațiile de natură arheologică⁴, pentru extinderea spațiului construit și a incintei, au fost necesare nivelări serioase mai întîi în partea de nord, iar din timpul domniei lui Petru Cercel și către sud⁵.

Primul zid de incintă, alcătuit din lespezi de rîu dispuse neregulat, mai poate fi urmărit pe laturile de est, de nord și numai parțial pe latura de sud, deoarece a fost înglobat în fundațiile casei domnești ridicate la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Pe latura de est, zidul de incintă era consolidat cu trei contraforturi străpuse de goluri în interior.

În colțul de nord-est, lîngă absida altarului bisericii se afla un turn de apărare cu secțiunea poligonală către exterior iar în interior circulară, avînd un puternic pînten de sprijin către vale. Peste acest turn, o dată cu mărirea incintei la începutul secolului al XVI-lea, s-a ridicat un nou zid de împrejmuire, alcătuit din cărămidă și bolovani, uneori folosindu-se chiar

Autorii tratatului de Istoria artelor plastice în România, I, București, 1968, p. 149, la curent în parte cu cercetările efectuate în ultimii ani, datează casa domnească „după toate probabilitățile la sfîrșitul secolului al XIV-lea, în timp ce biserica de plan treflat este considerată ca fiind refăcută pe vechile temelii, în veacul al XVI-lea sau chiar al XVII-lea”.

² Călători străini despre țările române, vol. I, București, 1968, p. 30.

³ În legătură cu problema dezvoltării orașelor și a înființării primelor capitale să se vadă Istoria României, vol. II, București, 1962, p. 289—291; vezi Șt. Olteanu, Cercetări cu privire la geneza orașelor medievale din Țara Românească, în „Studii” an XVI (1963), nr. 6, p. 1255—1282.

⁴ După săpăturile efectuate de către Virgil Drăghiceanu sub auspiciile fostei Comisiuni a Monumentelor Istorice, avînd mai ales menirea de a degaja monumentele din zona de nord-est a Curții domnești de stratul apreciabil de pămînt și moloz care le acoperea, au fost întreprinse cercetări arheologice sistematice de către Institutul de Arheologie al Academiei în colaborare cu Direcția Monumentelor Istorice, prin arheologii N. Constantinescu în anii 1961 și 1964, Răzvan Theodorescu în 1963, Gabriel Mihăescu în 1966 și Gh.I. Cantacuzino în 1966 și 1967.

⁵ N. Constantinescu, Contribuții arheologice asupra Curții domnești din Tîrgoviște (sec. XIV—XVII), în „S.C.I.V.”, anul XV (1964), nr. 2, p. 232.

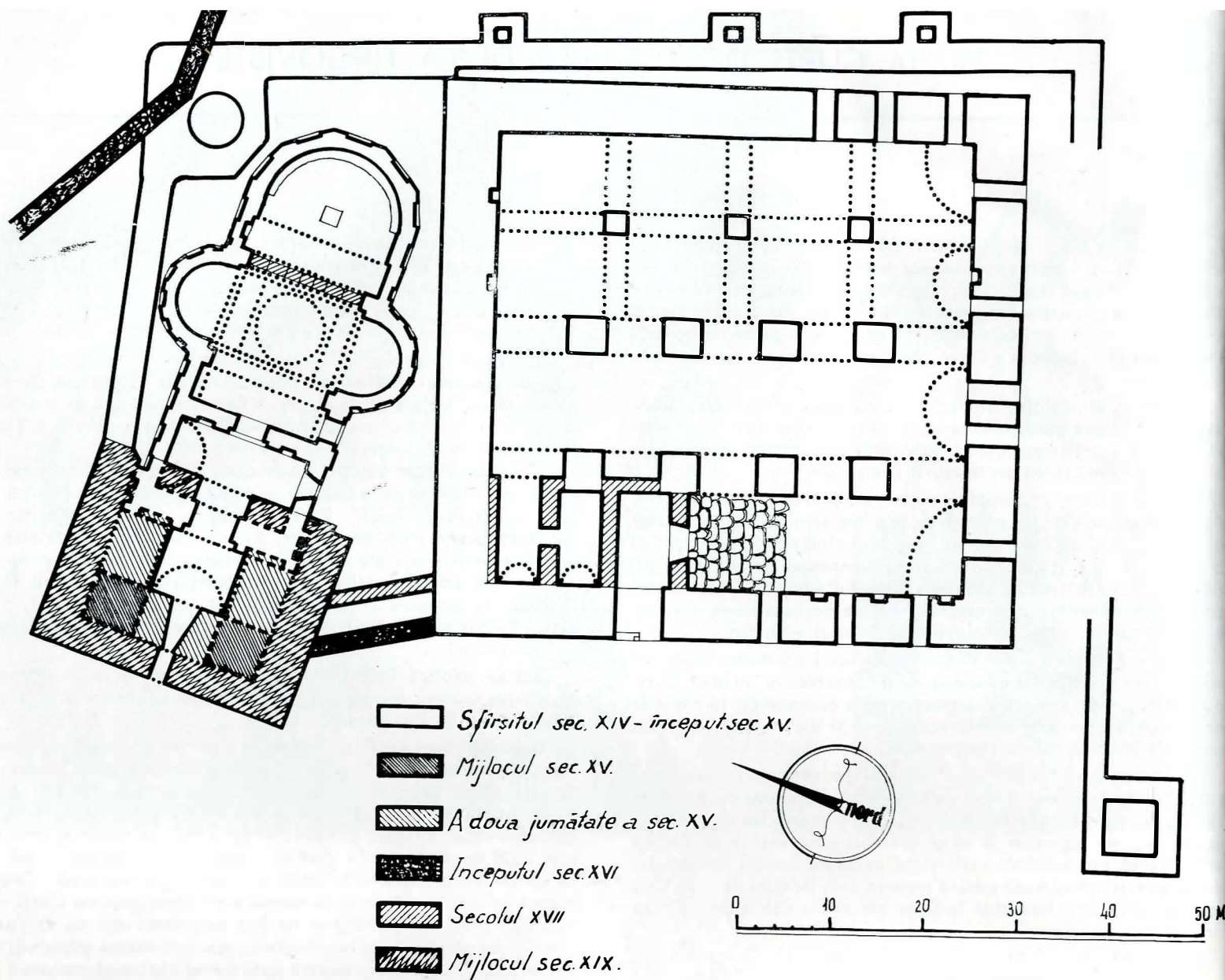

Fig. 1. Prima Curte domnească din Tîrgoviște. Plan la nivelul beciurilor.

pietre recuperate de la ancadramentele ușilor și ferestrelor casei domnești rămase de la vreuna din refaceri⁶. Un alt turn, de formă prismatică, avînd la bază secțiunea patrată, era amplasat în apropierea colțului de sud-vest al caselor domnești.

Casa domnească de la Tîrgoviște, ca și aceea mai veche de la Argeș, era amplasată foarte aproape de zidurile de incintă. Înălțată pe temeliiile unor ziduri groase de 2,5 m, dispusă într-un plan dreptunghiular care măsura în exterior 29 × 32 m, construcția cuprindea beciuri întinse pe întreaga suprafață, peste care se ridica parterul, iar în secolul XVII se adaugă și un etaj.

În comparație cu beciurile casei domnești de la Argeș, alcătuite numai din trei încăperi, separate prin arce transversale foarte joase a căror deschidere era aproape cît lățimea clădirii, beciurile casei domnești de la Tîrgoviște, mult mai ample, sînt împărțite în patru nave prin trei șiruri de arce sprijinite pe cîte patru stîlpi robuști care susțineau bolți semicilindrice⁷. Este de observat că navele periferice erau de asemenea acoperite cu bolți

semicilindrice ale căror nașteri se aflau însă la nivele diferite⁸. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că meșterul constructor a căutat să evite unele intersecții de bolți ce apăreau în dreptul ferestrelor situate pe cele două laturi de est și vest, folosind astfel un procedeu simplu, nemaiîntrebuințat pînă atunci în arhitectura muntească.

Cele două nave dinspre est sînt mai înguste, avînd bolțile susținute de arce dublouri care se sprijineau pe trei stîlpi mediani mai mici. Dispunerea diferită a punctelor de sprijin la aceste două nave se datorează, după cum vom vedea, unei anumite rezolvări a planului parterului, dictată de funcțiunile deosebite ale încăperilor aflate în această parte a clădirii. Accesul în beciuri se făcea inițial pe latura de vest, probabil printr-un plan înclinat. Situația va fi modificată în secolul al XVII-lea (se pare sub domnia lui Matei Basarab), cînd prin construirea a două tainițe în colțul de nord-vest va fi amenajată o scară din lespezi de piatră ale căror urme au fost depistate de cercetările arheologice din ultimii ani.

Lumina pătrundea în aceste beciuri prin unsprezece ferestre înalte cu spaleți drepți, din care cinci se aflau pe latura de sud și cîte trei pe laturile de est și de vest.

⁸ Datorită stării de avansată ruină a laturilor de est și vest a caselor domnești, situația expusă poate fi urmărită în prezent numai pe latura dinspre est, lîngă colțul de sud-est al beciurilor unde, deși nu se mai păstrează nașterea bolții spre exterior, se poate deduce că era mai sus decît nașterea sa dinspre interior, care este vizibilă.

⁶ Un contrafort puternic avînd forma unui trunchi de piramidă, asemănător cu cele care întăresc zidul de incintă al mănăstirii Srehaia, sec. XVII, a fost descoperit în colțul de nord-est al acestui zid. Odiñoară vizibil, acest contrafort a fost îngropat în pămîntul de umplutură aflat între zidul amintit și un alt zid paralel cu el, adăugat în prima jumătate a secolului al XVII-lea.

⁷ Avem astfel primul exemplu cunoscut deocamdată în arhitectura muntească de beciuri boltite, știind că beciurile caselor domnești de la Argeș, situate pe latura de nord a Curții, erau acoperite cu planșee din grinzi masive.

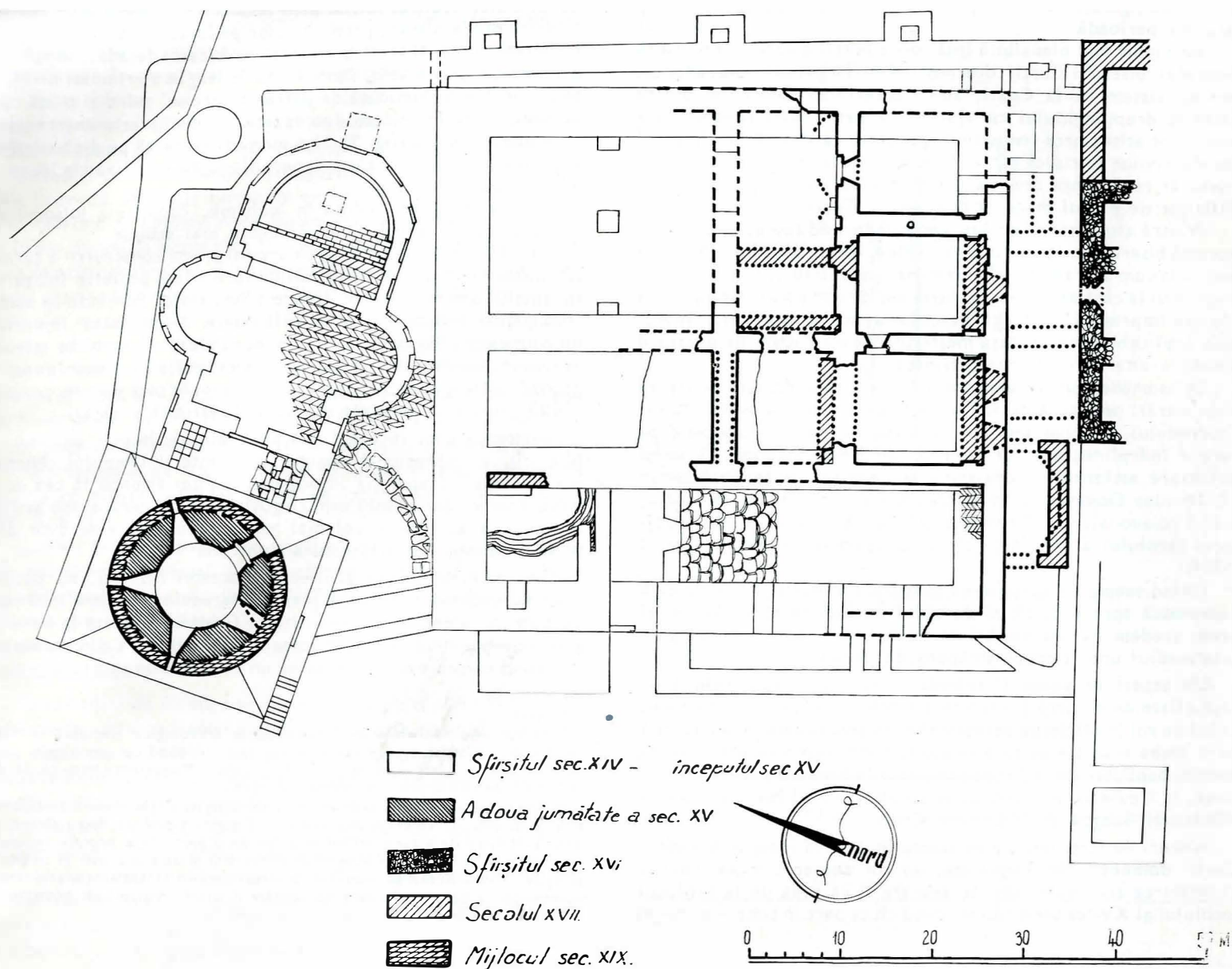

Fig. 2. Prima Curte domnească din Tîrgoviște. Plan la nivelul parterului.

Puținele elemente de zidărie ale parterului, păstrate pe latura de sud, pot să ne ajute la reconstituirea imaginii caselor domnești așa cum se prezentau ele în prima fază a existenței lor, ca o construcție masivă, alcătuită din unele încăperi cu caracter particular, grupate în jurul unei săli mai mari (cca 6×12 m) probabil sala de ceremonie, amplasată pe latura de est, deasupra celor două nave mai înguste ale beciului (fig. 2).

Din zidurile sale de contur nu se mai păstrează decât cel dinspre sud, susținut la nivelul beciurilor de două arce transversale, de sprijin. Deși bolțile care o acopereau, datînd din secolul al XVII-lea s-au prăbușit, li se poate reconstitui în parte forma, după cele cîteva urme care se mai văd pe fața zidului rămas întreg. Acest zid mai păstrează un fragment dintr-un arc încastat în construcția care a astupat o intrare mai veche și o firidă practică în grosimea zidului, care avea același rol ca și firidele beciurilor, adică de a servi la așezarea opaițelor sau sfeșnicelor cu lumînări.

Încăperile care aveau o destinație legată de funcția administrativă se pare că erau amplasate pe laturile de nord și vest.

În afara intrării principale care trebuie să fi fost pe latura de vest, a mai existat cel puțin încă un acces pe latura de sud, acum zidit, legat de încăperile folosite exclusiv de voievod și familia sa.

În secolul al XVII-lea, cu prilejul refacerii caselor domnești în timpul domniei lui Constantin Brîncoveanu, peste vechea clădire s-a înălțat un etaj dispus se pare numai deasupra încăperi-

lor dinspre sud. Pentru susținerea zidurilor etajului s-au construit atunci arce adosate pereților exteriori, așa cum este bunăoară arcul, rămas întreg, alipit peretelui dinspre sud, care acoperă o firidă mai veche (fig. 2).

În imediata apropiere a casei domnești și, după cum au stabilit cercetările arheologice, construit o dată cu aceasta⁹, se află cel mai vechi monument religios cunoscut pînă în prezent la Tîrgoviște, biserica de plan trilobat.

Dacă în împodobirea fațadelor, această biserică preia principii întâlnite la biserica mănăstirii Cotmeana, prin folosirea unui parament din zidărie de cărămidă decorat cu firide subliniate în partea superioară de mici discuri ceramice smălțuite, planul său este influențat de trăsăturile generale ale tipului de plan trilobat înfățișat de acela al bisericii mănăstirii Cozia (în care pronaosul este acoperit cu o boltă semicilindrică — aici dispusă probabil transversal — iar naosul este încununat de turlă).

Faptul că cei patru pilaștri interiori care flanchează absidele laterale ale naosului determină în plan un dreptunghi avînd diferența între laturi de 0,65 m, este unul din argumentele pentru care, în general, ar fi mai greu de admis existența unei turle pe naos; s-ar putea presupune că locașul era acoperit cu o boltă semicilindrică continuă, întărită de arce dublouri ale căror picioare ar fi fost tocmai cei patru pilaștri amintiți.

⁹ N. Constantinescu, op. cit. p. 232.

Dar o astfel de soluție, din ceea ce se cunoaște deocamdată, nu-și mai găsește similitudini în arhitectura românească din această perioadă.

Este mult mai plauzibilă însă ideea potrivit căreia la boltirea naosului bisericii Curții domnești din Tîrgoviște, s-a adoptat același sistem ca la Cozia, adică corectarea diferenței dintre laturile dreptunghiului cu ajutorul a patru mici console care susțin tot atâtea arce semicilindrice, peste care, prin intermediul pandantivelor se ridică turla. Putem socoti astfel că acest monument ar reprezenta cea mai veche prelucrare a tipului triconc înfățișat de planul marii ctitorii de la Cozia.

Printre alte particularități care rețin în mod deosebit atenția la această biserică amintim, în primul rând, forma planului. Întîlnim aici, așa cum arătăm, un plan trilobat unde însă colțurile dreptunghiului la care se alipesc cele trei abside sînt abia schițate, încît ele dau impresia că se leagă direct la capătul dinspre est. Faptul este explicabil prin dorința meșterului constructor de a crea o absidă a altarului cît mai spațioasă.

De asemenea, un alt element mai puțin obișnuit este existența unei intrări pe latura de sud a naosului, destinată inițial numai voievodului, apărînd aici tocmai datorită funcției speciale pe care o îndeplinea această biserică, de locaș domnesc. O astfel de intrare, astăzi zidită, a existat și la Curtea de Argeș la biserica Sf. Nicolae Domnesc și va fi creată mai tîrziu chiar în cadrul curții voievodale din Tîrgoviște atît la biserica Sf. Vineri (mijlocul secolului al XV-lea), cît și la ctitoria lui Petru Cercel (1584).

Ținînd seama de apropierea exagerată a bisericii atît de casa domnească spre sud, cît și de zidul de incintă spre răsărit și nord, credem că era posibil ca naosul să fi fost luminat prin intermediul unui tambur străpuns de ferestre.

Un aspect ce poate fi relevat îl constituie apoi cele două nișe aflate de o parte și de alta a intrării din pronaos în naos, avînd un rol în oficierea parastaselor. Nișele la care ne-am referit au o veche tradiție în țara noastră, fiind întîlnite mai întîi la vechiul baptister de la Tropaeum, apoi la biserica Sf. Treime din Siret, la Cozia și, mai tîrziu, în secolul al XVI-lea, la biserica mănăstirii Snagov și la bolnița Coziei.

Alături de fortificațiile existente încă de la început în cadrul Curții domnești din Tîrgoviște, un rol deosebit în extinderea și întărirea sistemului său de apărare îl va avea de la mijlocul secolului al XV-lea construirea, după cît se pare în timpul domniei

lui Vlad Țepeș¹⁰, a unui turn cunoscut mai tîrziu sub numele de Chindia. Realizat inițial prin încastrarea a două arce semicilindrice duble plasate perpendicular pe fațada de vest a bisericii, încheiate cu un al treilea, paralel cu această fațadă, turnul era alcătuit din trei nivele. Peste bolta în leagăn a primului nivel, se afla o încăpere luminată de patru metereze, avînd și o ușă care comunica direct cu casa domnească, probabil prin intermediul unei punți mobile (fig. 2). Ușa putea fi zăvorâtă pe dinăuntru cu o grindă de lemn ale cărei capete alunecau și se fixau în locașuri anume lăsate în ziduri.

Ultima încăpere, redusă în înălțime, constituia foișorul de strajă și luptă, avînd cinci metereze mai scunde.

La scurt timp după ridicarea acestei prime construcții a turnului, poate în scopul de a-l consolida spre a face posibilă înălțarea sa, spațiul dintre cele trei arcade a fost zidit¹¹, creîndu-se astfel și la parter o încăpere, accesibilă numai din biserică, luminată de o fereastră îngustă care străpungea zidul de vest. Se știe că în vremea domniei lui Brîncoveanu aici se afla închisoarea curții, pronaosul fiind folosit ca spațiu de trecere, în care scop se creează o altă intrare în peretele său de sud, vizibilă și astăzi.

Existența unei încăperi deschise, alipite laturii de vest a bisericii, a impresionat desigur pe meșterii timpului. Numai așa s-ar explica apariția întocmai a acestei situații la cea de-a doua biserică domnească din Tîrgoviște, Sf. Vineri, avînd astfel, așa cum se apreciază, cel mai vechi exemplu de pridvor din zidărie, cunoscut în arhitectura munteană¹².

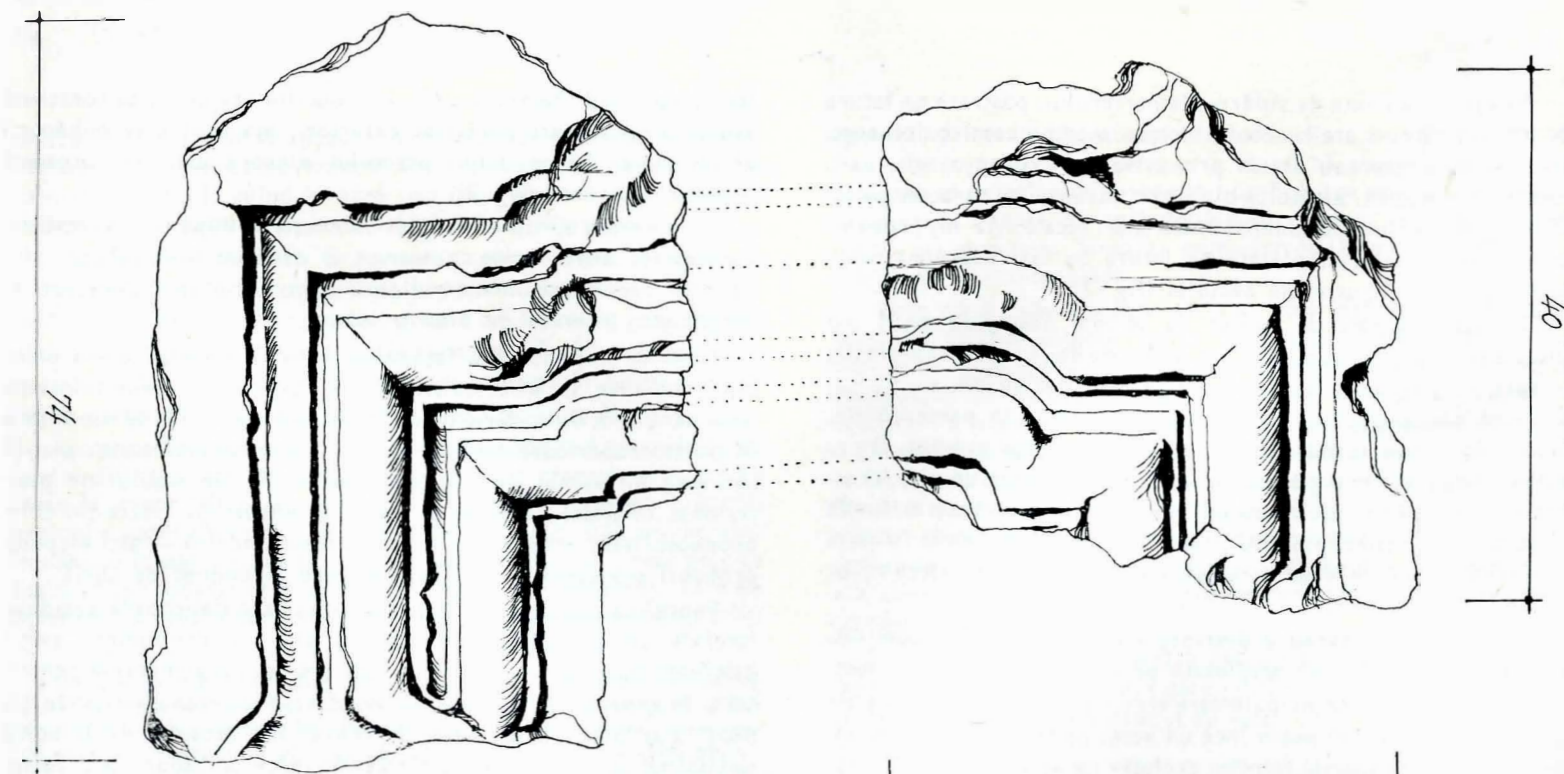
Dar vorbind despre arhitectura acestei biserici, nu putem trece cu vederea realizarea plasticii fațadelor. Se știa încă mai de mult că, la decorarea arhivoltelor firidelor și poate la cornișa acestui monument au fost folosite mici discuri din ceramică smălțuită colorate cu verde, avînd un diametru de șase centimetri.

¹⁰ Idem.

¹¹ Faptul este confirmat și de cercetările arheologice efectuate în 1966 (conf. Gh. I. Cantacuzino, Date arheologice în legătură cu cronologia unor construcții ale Curții domnești din Tîrgoviște, „Monumente istorice. Studii și lucrări de restaurare” nr. 3/1969, p. 148—151).

¹² Este cunoscută existența în cadrul unor biserici tîrgoviștene clădite ulterior, cum sînt Sf. Vineri și mai tîrziu la Biserica zidită de Petru Cercel, a unor pridvoare de zidărie (avînd rolul pe de o parte de a proteja intrarea, fapt necesar în condițiile noastre de climă, dar și de a adăposti în anumite prilejuri numărul mereu crescînd al credincioșilor); existența unei atări construcții la biserica de care ne ocupăm a putut constitui un exemplu ce a premers apariției pridvorului la alte monumente.

Fig. 3. Pietre de ancadrament provenind de la biserica-paraclis.

În urma unor sondaje efectuate în zidăria care acoperea firidele fațadei de vest — singurele care se mai păstrează întregi — am constatat că ele nu sînt decorate cu astfel de elemente ceramice.

Se pune atunci întrebarea: folosirea acestor mici discuri s-a făcut numai la decorarea firidelor absidelor ca la Sf. Treime din Siret, sau au fost întrebuițate după modelul Cotmenei? Starea în care se află monumentul ne pune astăzi în imposibilitate de a spune cu certitudine unde erau plasate. Prin analogie, cercetînd și celălalt monument țirgoviștean, biserica Sf. Vineri, care prezintă astfel de elemente ceramice — deși ușor diferite prin mărime și culoare — se poate vedea că discurile au fost utilizate numai la decorarea firidelor care îmbracă fațadele. În ceea ce privește firidele, se poate urmări o evoluție a formei lor; astfel dacă la biserica mănăstirii Cotmeana sau la Sf. Treime din Siret sînt foarte înguste și înalte, la paraclisul de care ne ocupăm, ele sînt mult mai largi și mai scunde; la biserica Sf. Vineri poate fi întîlnită aceeași tendință de accentuare a deschiderii firidelor și de micșorare a înălțimii lor; aici făcîndu-se însă simțită lipsa de preocupare pentru realizarea uniformă a arcaturilor¹³.

În ceea ce privește decorația, ea poate fi urmărită pe cele cîteva fragmente de ancadrame sculptate în piatră găsite în zidăria ce astupa intrarea aflată pe latura de sud a naosului (fig. 3, 4, 5).

Lucrări de o reală valoare artistică, provenind se pare de la trei ancadrame de uși, acestea sînt împodobite fie cu ciubuce paralele împletite la mici intervale, fie cu un motiv vegetal stilizat alcătuit din semipalmete.

Proveniența acestor ornamente din arta georgiană și armeană este neîndoieală.

Similitudini de formă sînt cunoscute pe de o parte la Cetatea Albă, unde un ancadrament găsit în zidul de nord al castelului este datat pe la 1440¹⁴, cum și la biserica din Dolheștii Mari, zidită înainte de 1481¹⁵. Este greu de spus dacă aceste pietre de ancadrament aparțin perioadei de început a monumentului sau sînt adăugate mai tîrziu. Din cercetarea golurilor lăsate în zidărie încă de la ridicarea bisericii, putem presupune că ele sînt contemporane cu construirea monumentului, cu atît mai mult cu cît cunoaștem un exemplu mai vechi în arhitectura munteană, în decorația ancadramentelor ferestrelor și arhivoltelor firidelor la biserica Cozia, unde întîlnim o influență asemănătoare.

Nu avem firește răgazul aici să ne oprim și asupra altor probleme de mai mică însemnătate privind prima Curte domnească de la Țirgoviște.

În această succintă relatare, ne-am străduit să înfățișăm aspectele cele mai semnificative ce pot fi deslușite la importantul ansamblu de arhitectură civilă și religioasă munteană din secolul al XV-lea, atît de puțin cunoscut încă, dar de o valoare istorică și arhitectonică deosebită.

RÉSUMÉ

Ayant à la base des solides recherches archéologiques, l'auteur présente quelques aspects des constructions qui formaient la première Cour princière de Țirgoviște.

Datant de la fin du XIV-ème et le commencement du XV-ème siècle, cet important complex nous offre la possibilité d'étudier en même temps l'un des plus importants objectifs d'architecture civile de cette époque.

La deuxième partie de l'étude analyse l'église-chapelle, à plan trilobé, de la Cour princière.

Erigée à la même époque, elle a certains traits particuliers en ce qui concerne la construction, imposés par sa fonction même de chapelle princière.

¹³ Poate și la această biserică întocmai ca și la biserica Sf. Vineri din Țirgoviște, arcadele celor trei abside vor fi fost mai înalte, avînd încă un rînd de mici discuri smăltuite în partea superioară a cîmpului firidei, sub arhivolta arcului și peste golul ferestrei.

¹⁴ Cf. Virgil Vătășianu, op. cit., p. 297.

¹⁵ Idem, p. 628.

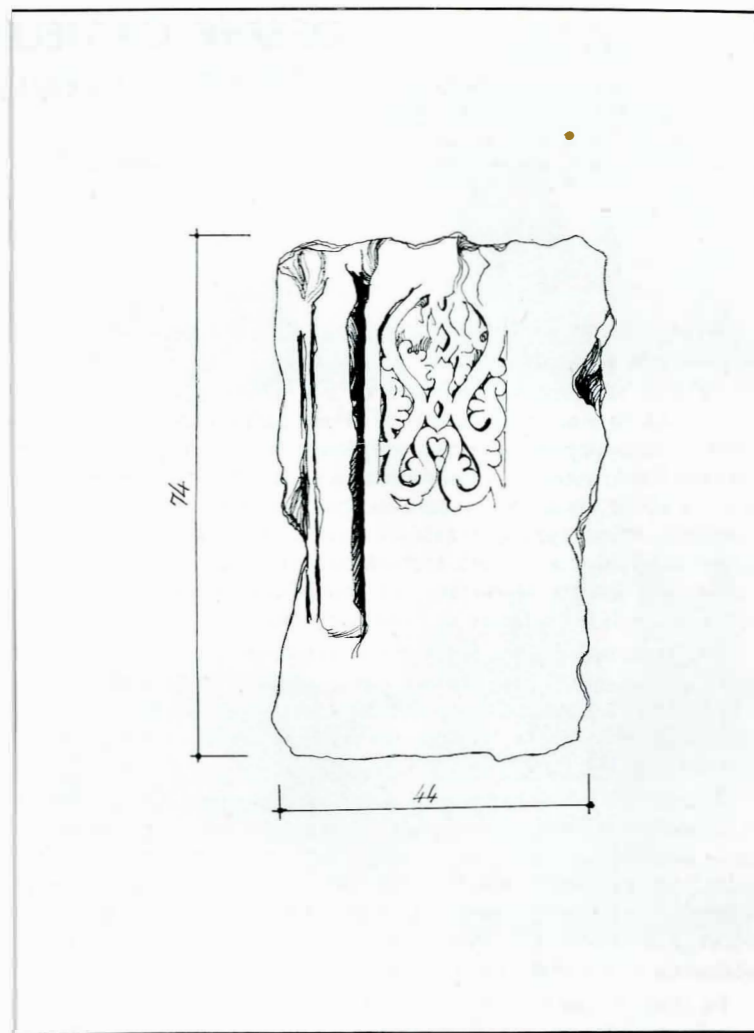

Fig. 4, 5. Pietre de ancadrament provenind de la biserica-paraclis.

